

**รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม
สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1**
PARTICIPATORY MODEL FOR EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATION ACCORDING TO
PRINCIPLES OF BUDDAHAM FOR PRIMARY SCHOOLS UNDER CHONBURI PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE

พระมหาเมืองมนต์ จกกธมโม (ศรีปัดดา)¹, รศ. ดร.สิน งามประโคน², ผศ. ดร.บุญเชิด ขำนิศาตร์³
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Phramaha Muangmon Jakkadhammo (Sripatta)¹
Assoc. Prof. Dr. Sin Ngamprakhon²
Asst. Prof. Dr. Booncherd Chumnisart³
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: surachaihongtrakool@gmail.com

(Received : January 16, 2025; Edit : January 28, 2025; accepted : January 31, 2025)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความต้องการในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา (2) พัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักพุทธธรรม (3) ทดลองใช้รูปแบบ และ (4) ประเมินผลรูปแบบดังกล่าวสำหรับโรงเรียนประถมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากผู้บริหารและครู 291 คน และเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ รวม 24 คน ผลการวิจัยพบว่า

(1) ความต้องการสำคัญคือ การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน รองลงมาคือ การตัดสินใจ การรับผลประโยชน์ และการประเมินผล(2) รูปแบบการบริหารตามหลักพุทธธรรมที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการ วัตถุประสงค์ ระบบกลไก กิจกรรมส่งเสริมวิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมิน และการบูรณาการหลักสังคหัตถุ(3) การทดลองใช้รูปแบบพบว่ากิจกรรมเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์(4) การประเมินรูปแบบชี้ให้เห็นถึงความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : รูปแบบการมีส่วนร่วม, การบริหารสถานศึกษา, หลักพุทธธรรม , โรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

This research aims to (1) assess the need for participation in school administration, (2) develop a school administration model based on Buddhist principles, (3) implement the developed model, and (4) evaluate its effectiveness for primary schools under the Chonburi Primary Educational Service Area Office 1. A mixed-method approach was used, with quantitative data collected from 291 administrators and teachers and qualitative data from interviews and focus group discussions with 24 experts.

The findings revealed that:(1) The highest need for participation was in operational tasks, followed by decision-making, benefit-sharing, and evaluation.(2) The developed model consists of principles, objectives, systems and mechanisms, activities, operational methods, evaluation guidelines, and integration of the Sangahavattu principles.(3) The trial implementation showed that the activities were appropriate for the target group and effectively promoted creative problem-solving skills.(4) The model evaluation indicated its appropriateness, feasibility, and usefulness, demonstrating its potential for improving school administration effectiveness.

Keywords : Participation model, school administration, Buddhist principles, primary school.

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การบริหารสถานศึกษาให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคดิจิทัล จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทุกภาคส่วนช่วยกันเพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการที่มุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความคิด การสามารถในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การคิดวิเคราะห์ได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้ การบริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของครู ผู้บริหาร คณะกรรมการสถานศึกษาตลอดถึงผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนของชาติเติบโตอย่างมีคุณภาพ ดังคำนิยามที่ว่า การบริหารแบบมีส่วนร่วม (The Participative Management) หมายถึง การที่บุคคลผู้บริหารใช้การจูงใจให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานหรือบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบ เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการปฏิบัติงาน ไม่ว่าจะเป็ทางตรงหรือทางอ้อมในลักษณะของการรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจตลอดจนการประเมินผลให้ทุกฝ่ายได้สำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษา (เกียรติพงษ์ อุดมธนะธีระ, 2567)

การบริหารการศึกษามีความสำคัญมากสำหรับการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมดังที่แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 กล่าวถึงหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) การจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพให้กับประชาชนทุกคนเป็นพันธกิจที่ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของสังคมทุกภาคส่วน เนื่องจากรัฐต้องใช้ทรัพยากรจำนวนมากในการจัดการศึกษาที่ต้องครอบคลุมทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษาและทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยรูปแบบวิธีการที่หลากหลาย สนองความต้องการและความจำเป็นของแต่ละบุคคลและสนองยุทธศาสตร์ชาติและความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ รัฐจึงต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมจัดการศึกษา เสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาในรูปแบบต่างๆ ตามความพร้อมเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560:77)

ดังผลการวิจัยกล่าวถึงสภาพปัญหาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง 2. สภาพการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวม จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3. ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง 4. ปัญหาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาจำแนกตามสถานภาพและวุฒิการศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อจำแนกตามขนาดของสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ จากผลการวิจัยชี้ชัดว่ามีปัญหาที่จะต้องแก้ไขต่อไป แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เสนอแนวทางการพัฒนาให้คณะกรรมการมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานด้านการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแผนปฏิบัติการประจำปี ด้านการจัดทำสาระหลักสูตรท้องถิ่น ด้านการจัดสรรทรัพยากรและการใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการจัดทำเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการโรงเรียน ด้านการช่วยเหลือให้เด็กพิการเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ด้านวิชาการงบประมาณบุคลากรและบริหารทั่วไป (รุ่งฤดี แคล้วคลาด และคณะ, 2558: 167-168)

ในขณะที่เดียวกันอมรภักดิ์ ปิ่นกำลัง ได้เสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ ดังนี้ 1) การไว้วางใจกัน ส่งเสริมการยอมรับและเชื่อถือในความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงาน ให้ความเชื่อมั่นไว้วางใจผู้ร่วมงาน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน ผู้บริหารให้ความเป็นกันเองแก่ผู้ร่วมงาน 2) ความยึดมั่นผูกพัน ให้การสนับสนุนให้ผู้ร่วมงานเข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถอย่างต่อเนื่อง เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและเป็นระบบ 3) การตั้งเป้าหมายและวัตถุประสงค์ร่วมกัน ด้วยการเปิดโอกาสผู้ร่วมงานมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงาน มีการวางแผนการดำเนินงานและประเมินผล โดยใช้วิธีการประชุมปรึกษาหารือ ร่วมกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และสร้างความตระหนักในการทำงานร่วมกัน 4) ความมีอิสระในการปฏิบัติงาน เปิดโอกาสผู้ร่วมงานได้แสดงความสามารถในการปฏิบัติงาน แสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานควบคุมการปฏิบัติงานของทีมงาน เพื่อความร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาและการบริหารการศึกษาของโรงเรียน ตามแผนดำเนินงานของโรงเรียนต่อไป (อมรภักดิ์ ปิ่นกำลัง, 2562:บทคัดย่อ) และ Cohen and Uphoff ได้แบ่งชนิดของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ชนิด คือ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้นของ กิจกรรมและต้องตัดสินใจในการปฏิบัติงาน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) ซึ่งเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโดย ให้การสนับสนุนทางด้านทรัพยากร ด้านการเข้าร่วมบริหารและการร่วมมือร่วมใจ 3) การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits) ไม่ว่าจะ

เป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางสังคมหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) เป็นการควบคุมและการตรวจสอบการ ดำเนินกิจกรรมทั้งหมดแสดงถึงการปรับปรุงการมีส่วนร่วมต่อไปด้วย (John M. Cohen and Norman T. Uphoff, 1977:219-220)

จากเหตุผลและสถานการณ์ดังกล่าวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาความต้องการจำเป็นการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 และแนวทางการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมได้แก่หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก สามารถนำไปใช้ได้ตั้งแต่ระดับผู้บริหาร ครู เป็นธรรมที่ก่อให้เกิดความผาสุกในสถานศึกษา และประเทศชาตินั่นเองสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เพื่อจะได้รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา นำไปพัฒนาการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งจะได้สอดคล้องความต้องการจำเป็นของสถานศึกษาและแผนการศึกษาแห่งชาติ 20 ปี (2560-2579) กล่าวโดยภาพรวม คือ การบริหารการมีส่วนร่วมต้องคำนึงถึงบริบทของสถานศึกษา เช่น สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ทรัพยากร และความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละสถานศึกษา โดยให้สถานศึกษาแต่ละแห่งมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมต้องสอดคล้องกับจุดเน้น เช่น การส่งเสริมด้านวิชาการ ด้านกีฬา ด้านศิลปะ หรือด้านคุณธรรม การมีส่วนร่วมต้องมุ่งแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของสถานศึกษา เช่น การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การลดปัญหาพฤติกรรม หรือการพัฒนาอาคารสถานที่ซึ่งได้บูรณาการกับหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การให้แนะนำ กำลังใจ การพูดจาไพเราะ ช่วยเหลือกันและวางตนอย่างเหมาะสมกับทีมงานจะหลักการประสานงานการทำงานในองค์กรอย่างมีความสุข

ผู้วิจัยจึงสนใจทำเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 เพื่อจะได้รูปแบบการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมที่ดีมีคุณภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1
4. เพื่อประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1” ผู้วิจัยได้ศึกษาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Research Method) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริหาร และครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 1,219 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1, 2565) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 291 คน โดยการเปิดตารางขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie, R. V. & Morgan, D. W (1970)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้บริหาร และครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 15 รูป/คน โดยกำหนดเกณฑ์ คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purpose Sampling) คือเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษาและเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ และการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 รูป/คน ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับ

โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา 2) แบบสัมภาษณ์เพื่อพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 3) คู่มือการสนทนากลุ่มทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 และ 4) แบบประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามผ่าน application line ส่วนตัวพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามจำนวน 291 ฉบับ 2) การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล เพื่อทำงานวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นลงพื้นที่สัมภาษณ์ด้วยตนเอง พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสัมภาษณ์ จำนวน 15 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์บันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์ 3) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยจัดทำหนังสือเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ จัดทำเอกสารประกอบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย 4) การทดลองใช้รูปแบบโดยผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีหนังสือขอความร่วมมือในการลงพื้นที่ทดลองจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์จากผู้บริหารสถานศึกษา จากนั้นลงพื้นที่ทดลองใช้รูปแบบด้วยตนเอง พร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบประเมินรูปแบบ จำนวน 25 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์บันทึกภาพประกอบการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

แบบสอบถามความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ด้วยสถิติพื้นฐาน หาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความต้องการจำเป็นและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และวิเคราะห์ผลทางสถิติด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 จากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ในที่นี้ คือ 0.811 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล

ผลการพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยรูปแบบประกอบด้วยองค์ประกอบของรูปแบบเชิงข้อความ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไกรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมินผลเงื่อนไขความสำเร็จ และการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4

ผลการทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเดือน สิงหาคม ถึง กันยายน 2567 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากข้อที่มากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาของกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมมีความ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบฯ มีส่วนช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิดความสามารถในการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ และจุดมุ่งหมายของรูปแบบฯ สอดคล้องกับขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ และข้อที่มีความคิดเห็นน้อยที่สุด การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม ตามลำดับ

ผลประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้าน

ความเหมาะสม ตามลำดับ สามารถนำไปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษา ซึ่งองค์ความรู้เรื่องนี้สามารถนำไปพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตามองค์ความรู้ “PS Model”

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นที่ 1 ผลการศึกษาความต้องการจำเป็นในการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับสภาพปัจจุบัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน สภาพที่พึงประสงค์การมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ รองลงมาคือด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ เมื่อเรียงลำดับตามความสำคัญของความต้องการความจำเป็น โดยระบุความต้องการความจำเป็นที่มีความสำคัญมากที่สุด และมีความเร่งด่วนที่ต้องได้รับการพัฒนา ก่อน ซึ่งพิจารณาตามค่าดัชนี $PNI_{modified}$ ในที่นี้ คือ 0.811 พบว่า อันดับ 1 คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน รองลงมาคือ ด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และอันดับสุดท้ายคือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล จากผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ครู นักเรียนรวมถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานจัดหรือปรับปรุงระบบ การบริหารทรัพยากร ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีอิสระทางความคิดในการเข้าถึงข้อมูล ได้รับผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ปัญหาซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับ อภิชัย นุชเนื่อง (2550:บทคัดย่อ) ได้ทำวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 2 ด้าน คือ ด้านบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษา เป็นลักษณะการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาร่วมกับโรงเรียน และชุมชนประกอบด้วย 1) การสร้างความร่วมมือกับชุมชน 2) การสนับสนุนการบริหารโรงเรียน และ 3) การเข้าร่วมดำเนินงาน ด้านคุณสมบัติของกรรมการสถานศึกษา เป็นคุณลักษณะของบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียน ประกอบด้วย 1) ความสามารถในหน้าที่ 2) คุณลักษณะการปฏิบัติตน 3) ความพึงพอใจ และ 4) ผลตอบแทน มีผลการประเมินรูปแบบมีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และเป็นประโยชน์ อยู่ในระดับมาก และ Schuler & Vandra (2550:61) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินนิโซตาสหรัฐอเมริกา โดยศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ผลปรากฏว่า การมีส่วนร่วมอย่างไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากความบกพร่องในการติดต่อสื่อสาร ปัญหาการมีส่วนร่วม ได้แก่ ระดับของการเข้าร่วมเพียงเรื่องเดียว การเข้าร่วมโดยขาดความเข้าใจในสถานการณ์ขาดข้อตกลงเกี่ยวกับขอบเขตของการมีส่วนร่วม และสอดคล้องกับ ศิริพร ตันติยามาศ (2550:บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อทราบองค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม สังกัดกรุงเทพมหานคร ระดับของประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานครและรูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยด้านการบริหารแบบมีส่วนร่วมซึ่งมี 8 องค์ประกอบ ผลการวิจัย พบว่า 1) องค์ประกอบของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม สังกัดกรุงเทพมหานครประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ เรียงตามลำดับตามน้ำหนักขององค์ประกอบจากมากไปหาน้อย คือ 1) กิจกรรมที่ทำร่วมกัน 2) การใช้เทคโนโลยี 3) ทักษะด้านภาวะผู้นำ 4) ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม 5) การติดต่อสื่อสาร 6) การมีส่วนร่วมของสมาชิก 7) องค์การ(เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม 8) บรรยากาศการมีส่วนร่วม 2) ระดับของประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก 3) รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

ประเด็นที่ 2 ผลการพัฒนาารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า องค์ประกอบของรูปแบบเชิงข้อความ คือ

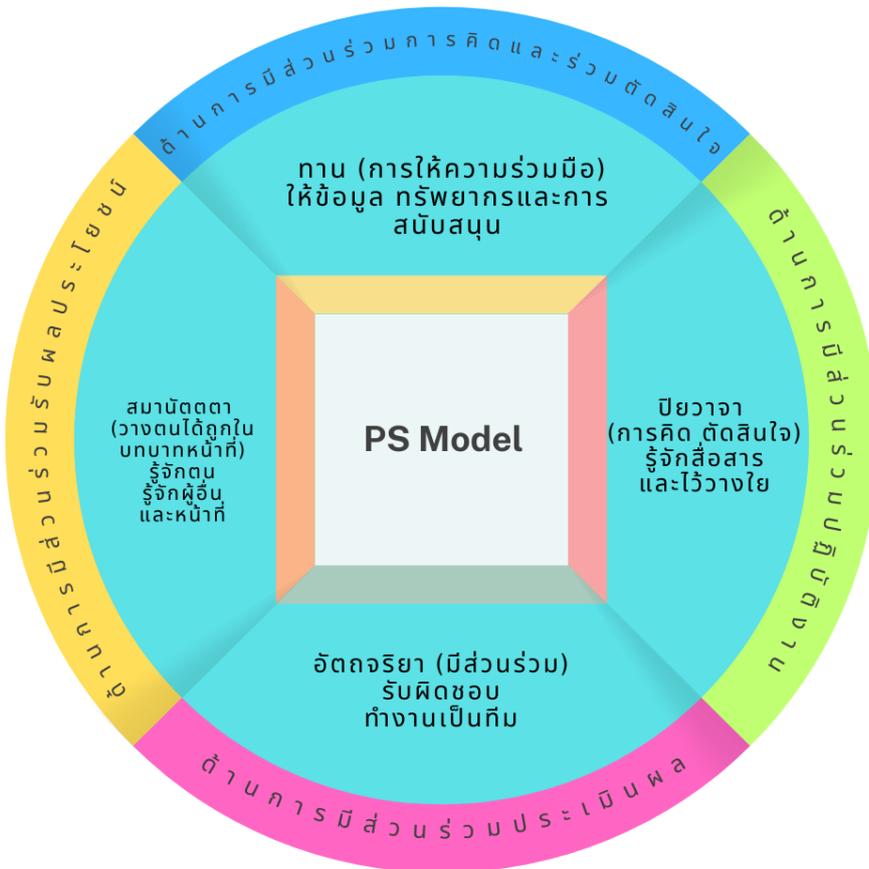
หลักการ วัตถุประสงค์ ระบบและกลไกรวมถึงกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 วิธีการดำเนินงาน แนวทางการประเมินผลเงื่อนไขความสำเร็จ และการบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งสอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปี่ยม) (2563:บทคัดย่อ) รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนการกุศลของวัด ในพระพุทธศาสนา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4 ด้าน คือ การร่วมดำเนินการ การร่วมคิด ตัดสินใจ การร่วมติดตามประเมินผล และการร่วมรับผลประโยชน์ 2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของโรงเรียน การกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา เป็นการนำการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วม 4 ด้าน คือ การร่วมคิดตัดสินใจ การร่วมดำเนินการ การร่วมรับรู้ผลประโยชน์ การร่วมติดตามประเมินผล และ การบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ เป็นการนำหลักสังคหวัตถุ 4 คือ การให้ พุดจาอ่อนหวาน การบำเพ็ญประโยชน์ การเสมอดั้นเสมอปลาย เพื่อนำมาบูรณาการกับการบริหาร การศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ การบริหารวิชาการ การบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณ และ การบริหารงานทั่วไป ข 3. รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ กระบวนการบริหาร และการประเมินผลมีความเหมาะสมและ การศึกษาของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาได้จริง และสอดคล้องกับ พระครูเขมาภิวุฒิ อภิชาโต (อันชอุฤทธิ์) (2561:273) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม ประกอบด้วย กระบวนการของการมีส่วนร่วม 5 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการรับรู้ การคิดศึกษาและค้นคว้า หาปัญหาและสาเหตุ 2) การมีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 4) การมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงานและนำผลกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์ 5) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยมีผลการประเมินการบริหารแบบมีส่วนร่วมจากกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ความถูกต้อง มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ตามลำดับ

ประเด็นที่ 3 ผลการทดลองใช้รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมในช่วงเดือน สิงหาคม ถึง กันยายน 2567 ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากข้อที่มากที่สุด ได้แก่ เนื้อหาของกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมการบริหาร สถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมมีความ เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รูปแบบฯ มีส่วนช่วยให้กลุ่มเป้าหมายเกิด ความสามารถในการ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ได้ และจุดมุ่งหมายของรูปแบบฯ สอดคล้องกับขั้นตอนการ จัดการเรียนรู้อ และข้อที่มีความคิดเห็นน้อย ที่สุด การวัดและประเมินผลมีความเหมาะสม ตามลำดับ โดยสอดคล้องกับผลการงานวิจัยของ นุชา สระสม (2560:บทคัดย่อ) ได้ ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ ซึ่งเป็นโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร มี 5 ลักษณะ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจโดยยึดหลักความอาวุโส 2) การมี ส่วนร่วมในการวาง แผนการดำเนินงานโดยให้เกียรติผู้ที่มีบารมีหรือผู้ที่ได้รับการยอมรับจากคนส่วนใหญ่ 3) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ และการดา เนินการตามความเชื่อ และความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 4) การมีส่วนร่วมในการประสานประโยชน์ร่วมกัน 5) การมีส่วนร่วมใน การติดตาม และประเมินผลแบบกัลยาณมิตร โดยมีผลความสำเร็จของการมีส่วนร่วม ใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของ โรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร คือ 1) การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรง ช้างเอราวัณ เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน คือ โรงเรียนจัดการศึกษาได้มาตรฐาน ผ่านเกณฑ์มาตรฐานการประกัน คุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ดังนี้ ด้านนักเรียน ด้านจัดการศึกษา ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และด้านอัต ลักษณะของสถานศึกษา 2) การมีส่วนร่วมใน “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัดพระอินทร์ทรงช้างเอราวัณ เป็นไปตามความคาดหวังของชุมชน และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bostrom (2544:57) ได้ศึกษาการพัฒนาชุมชนโดยโรงเรียน ประถมศึกษาในเขตบริการ พบว่า การจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพจะต้องให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาการจัด การศึกษาต้องสอดคล้องกับผู้เรียนผู้เรียนจะเรียนรู้ เติบโตมีการพัฒนาการในทางสร้างสรรค์ชุมชนจะเจริญก้าวหน้า ครูในเขต ชนบทต้องมีศักยภาพเป็นผู้นำมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล ปัจจัยเหล่านี้จะมีผลต่อการพัฒนาชนบท ผู้บริหารสถานศึกษา จะเป็นตัวจักร สำคัญที่จะประสานงานขอความร่วมมือจากชุมชน ให้การจัดกิจกรรมของสถานศึกษามีประสิทธิภาพ งานหลักของสถานศึกษาคือ การให้ความรู้แก่สมาชิกในชุมชนไม่ว่าจะเป็นเยาวชน หรือผู้ใหญ่อย่างเท่าเทียมกัน วัฒนธรรมของชุมชนมีอิทธิพลต่อการอยู่รวมกัน การดำรงชีวิตของสมาชิกในชุมชน

ประเด็นที่ 4 ผลประเมินรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1พบว่า ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 โดย ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ด้านความเป็นประโยชน์ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ สามารถนำไปเป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งได้องค์ความรู้เรื่องนี้สามารถนำไปพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นตามองค์ความรู้ “PS Model” สอดคล้องกับงานวิจัยของ Amenu-TeKaa (2541:251) ได้ศึกษาทัศนะของชาวอินเดีย ในประเทศแคนาดา เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ซึ่งผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาประสบความสำเร็จในชุมชนที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร การจัดการศึกษาที่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ เมื่อประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเข้มแข็งการจัดการศึกษาก็จะประสบผลสำเร็จ และงานวิจัยของ ศิริพร ตันติยามาศ (2550:บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้ และสามารถนำไปเป็นประโยชน์ สอดคล้องกับกรอบแนวคิดทฤษฎีของการวิจัย

องค์ความรู้การวิจัย

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ “รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1”

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การวิจัย

อธิบายภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1” โดยผู้วิจัยสรุปได้เป็นองค์ความรู้ “PS Model” ดังนี้

P หมายถึง PARTICIPATORY การมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา การมีส่วนร่วมที่เป็นอิสระโดยความสมัครใจ ในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือการปฏิบัติ ร่วมประเมินผล และร่วมกับประโชยชน์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา ตามองค์ประกอบของการมีส่วนร่วม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ มีอิสระทางความคิดในการเข้าถึง ข้อมูลมีความรู้ความสามารถในการกระทำและมีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ 2) ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน มีส่วนร่วม ในการสนับสนุนทรัพยากรตามอำนาจ หน้าที่ ร่วมใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม 3) ด้านการมีส่วนร่วม ประเมินผล ร่วมตรวจสอบและติดตาม การดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ 4) ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ได้รับ การสนับสนุนผลประโยชน์ขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาอย่างเท่าเทียมกันเสมอ โดยมีกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมการบริหาร สถานศึกษาตามหลักพุทธธรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจของครู “ร่วมคิด ร่วมสร้าง ร่วม พัฒนา” 2) กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานของครู “พลังร่วมใจ สร้างสรรค์งาน” 3) กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม ประเมินผลของครู “ร่วมประเมิน สร้างคุณภาพ” 4) กิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ของครู: “ร่วมแรง ร่วมใจ สู่ สวัสดิการที่พึงพอใจ”

S หมายถึง SANGHVATTHU การบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริม ความสัมพันธ์อันดี และการทำงานร่วมกัน ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษา เพื่อ สร้างความสามัคคี ความร่วมมือ และประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ 1) ทาน (การให้ความร่วมมือ) 2) ปิยวาจา (การคิด ตัดสินใจ) 3) อัตถจริยา (มีส่วนร่วม) 4) สมานัตตตา (วางตนได้ถูกในบทบาทหน้าที่) การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้จะช่วย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาทำให้เกิดความสามัคคี ความร่วมมือ ความรับผิดชอบ และประสิทธิภาพในการ บริหารจัดการ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา และความสำเร็จของสถานศึกษาอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วน ร่วมในการปฏิบัติงานจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้
- 2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ เปิดโอกาสให้มีอิสระทาง ความคิดในการเข้าถึงข้อมูล ครูและบุคลากรได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ครูและบุคลากร
- 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับ ผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุ ได้รับผลประโยชน์ทางบวกและลบ
- 4) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล โดยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหา อุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ปัญหา ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- 1) ผลการวิจัยนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน โดยเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีส่วน ร่วมในการปฏิบัติงานจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากร ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุ เป้าหมายที่วางไว้
- 2) ผลการวิจัยนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ เปิดโอกาสให้มีอิสระทางความคิด ในการเข้าถึงข้อมูล ครูและบุคลากรได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ครูและบุคลากร
- 3) ผลการวิจัยนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้รับ ผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือในรูปวัตถุ ได้รับผลประโยชน์ทางบวกและลบ
- 4) ผลการวิจัยนี้ผู้บริหารควรส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล โดยมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหา อุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ปัญหา ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ผลการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 ควรศึกษาต่อในประเด็นต่อไปนี้

- 1) จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นอันดับที่ 1 คือ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงาน ควรศึกษาเชิงลึกเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติงานตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา
- 2) จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นอันดับที่ 2 คือ ด้านการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจ ควรศึกษา

เชิงลึก เรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมการมีส่วนร่วมการคิดและร่วมตัดสินใจตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

3) จากผลการศึกษาความต้องการจำเป็นอันดับที่ 3 คือ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผลประโยชน์ ควรศึกษาเชิงลึกเรื่องรูปแบบการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ตามหลักพุทธธรรมสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- Amenu-TeKaa, อ่างใน เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2541). “การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช)
- Bostrom, อ่างใน เพลินดา กะลัมพากร. (2544). “การมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันสารเสพติดของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร)
- Development Committee Center for International Studies Connell University, (1977), 219-220.
<http://ithesis.ir.su.ac.th/dspace/bitstream/123456789/2632/1/58252312.pdf> [17 กันยายน 2566]
- John M. Cohen and Norman T. Uphoff, Rural development participation, (New York: Rural participative-management, สืบค้น 15 มกราคม 2567
- Schuler & Vandra, อ่างใน ลดาวัลย์ มหะศรี. (2550). “การมีส่วนร่วมการบริหารการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนในอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น)
- นางสาว อมรภัค ปิ่นกำลัง, การบริหารแบบมีส่วนร่วมของโรงเรียนเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/3087> [17 กันยายน 2566] การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม chrome-extension://efaidnbmninnnibpcajpcglclefindmkaj/
- เกียรติพงษ์ อุดมธนธีระ, <https://www.iok2u.com/article/business-administrator/ba-the-participative-management>, สืบค้น 15 มกราคม 2567
- นุชา สระสม (2560). “การบริหารแบบบ้าน วัด โรงเรียน” ของโรงเรียนวัด สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **ดุสิตนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พระครูเขมาภิวุฒิ อภิชาโต (อันชุตฺถ์)**. (2561). เรื่อง การพัฒนาการบริหารแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหารสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม **พุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)
- พระมหาสิริยศ สิริยโส (ชาลีเปี่ยม). (2563). **รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาแบบมีส่วนร่วมเชิงพุทธ ของโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนา** หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)
- ศิริพร ตันตียมาศ (2550). “รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผลสังกัดกรุงเทพมหานคร”. **ดุสิตนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร)
- ภารดี อนันต์นาวิ; สิทธิพร นิยมศรีสมศักดิ์; รุ่งฤดี แคล้วฉลาด. สภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 <https://buuir.buu.ac.th/xmlui/handle/1234567890/3087> [17 กันยายน 2566]
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. **ครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://www.chon1.go.th/web/> [24 ธันวาคม 2567].
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. สำนักพิมพ์บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด กรุงเทพฯ)
- อภิชัย นุชเนื่อง. (2550). “รูปแบบการมีส่วนร่วมพัฒนาโรงเรียนของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร)